

Unicon Valley

Af Henriette Bülow

De mest almindelige associationer man får, når talen falder på beton, er oftest forbundet med noget gråt, kedeligt og trist: de tyske bunkere langs den jyske vestkyst, Berlinmuren eller trøstesløse boligblokke fra 1960'erne og 70'erne. Historisk set synes beton således nærmest forbundet med negative associationer. Sprogligt kan man, hvis man vil pointere noget som værende urokeligt, bastant og "forstenet", ganske simpelt sætte ordet "beton" foran navneordet, tænk eksempelvis på betegnelserne "betonkage", "betonrock", "betonslum" og "betonkommunist".

Snart må man dog alligevel sande, at beton unægtelig besidder mange praktiske egenskaber, enorme og svimlende konstruktionsmæssige muligheder samt smukke æstetiske kvaliteter, som man kun kan udvise stor respekt og anerkendelse over for. Internationalt kan Pantheonkuplen i Rom nævnes. Beton var kendt som byggemateriale allerede i oldtiden, men blev efter romerrigetets fald "glemt", for først i midten af 1800-tallet - efter opfindelsen af portlandcementen (den mest almindelige cementtype, opkaldt efter halvøen Portland i Sydengland, hvis sandsten er af samme farve som cementen) - at blive genopdaget. Siden er brugen af beton blevet stadig mere udbredt. Nationalt og nutidigt kan man blot nævne byggerierne af Storebæltsbroen og Københavns Metro. Lokalt i Roskilde kan man begive sig mod fjorden og betragte den fredede Vikingskibsmuseumsbygning, eller man kan bevæge sig ud af Køgevej mod Uniconarealet. Inden man når frem til betonfabriksgrunden, passerer man Amtsgården som gigantisk og nærmest drilagtigt på en gang gør betonen så tung, tæt og kompakt og samtidig med sine store runde vinduer lukker lys, åbenhed og lethed ind og ud af bygningen.

Tager man ud på selve betongrunden - Uniconarealet - befinder man sig stadig centralt i Roskilde. Pladsen gennemskæres af den - som vi senere skal erfare - så kulturfyldte Kamstrupsti, og hele arealet omgives af Køgevej, Havsteensvej, Maglegårdsvej (mere korrekt Lille Maglegårdsvej) og Holbækmotorvejen. Man står i byen, men samtidig

også i en verden, der mest af alt minder om en kulisse til en science fiction-film. Mystisk, mennesketom, tørt og øde. Alligevel os der af historie, for selv om stedet er forladt, er det ikke indholdsløst.

Roskilde Museum har i 2005 - med baggrund i Unicons lukning af betonfabrikken samt salget af grunden til Roskilde Kommune - foretaget en undersøgelse af områdets historie. Resultatet kan læses på de følgende sider.¹

Hovedvægten er lagt på *jord- og betonindustritiden*, men artiklen trækker også linjer tilbage i tiden til dengang, området var en del af Roskilde Bys Jorder. Det er endvidere oplagt også at tænke historien ind i *fremtiden* for området. Den vil i givet fald kunne fungere som en vigtig identitetsbærer for en fremtidig ny central bydel.

Kamstrupsti – meget mere end blot en sti

Som nævnt gennemskæres betonarealet af Kamstrupsti. Stien er central og gemmer på spændende, både fortidige og nutidige, kulturbærende elementer.

Som navnet siger, er der tale om en sti - oprindeligt en Kirkesti, der udgik fra landsbyen Kamstrup lidt syd for Roskilde. Den fungerede som en smutvej, alternativet var at benytte Køgevej, til Roskilde. Stien løb(er) ind over byens marker med retning stik nord, direkte til Vor Frue Kirke i Roskilde, som indtil 1907 var Vor Frue Sogns sognekirke. Hvor længe *stien* har eksisteret er uklart, men Vor Frue Kirke blev sognekirke i 1539, så der kan således udmærket være tale om en sti med en lang historie bag sig.

Kamstrup Kirkesti er at genfinde på stort set alle ældre kort. Undersøgelsens tidligste eksempel på dette ses på et udskiftningskort fra 1795.

I første udgave af Traps ”*Statistisk-Topografisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark*” fra 1859 genfindes stien ligeledes. Det eneste sted, hvor stien slår et lille knæk (vejen skrår en smule mod øst), er i krydset, hvor den nuværende Søndre Ringvej og Eriksvej (tidligere Kamstrupsti) mødes, derefter fortsætter den snorlige mod Vor Frue Kirke.

I dag hedder stien ikke længere Kamstrup *Kirkesti*, men slet og ret Kamstrupsti. Stien har på et tidspunkt vundet hævde som offentlig sti, og siden 1973 har den oprindelige Kamstrupsti bestået af hele fire

Udsnit af kort over Roskilde købstads jorder 1859. J. P. Trap 1858-60. Kirkestien ses midt i billedet.

vejstrækninger: Eriksvej, Havsteensvej, Maglelunden og Kamstrupsti (strækningen *syd* for Holbækmotorvejen til Kamstrup).

Som sådan eksisterer *strækningen* altså stadig. Selv det før omtalte knæk ved Eriksvej er tydeligt at genfinde i nutidens stisystem. Kun jernbanen og motorvejen afholder en fra at tage præcis den samme tur som indbyggerne i Kamstrup i sin tid gjorde, når de skulle til og fra Roskilde.

Interessant i nærværende sammenhæng er det, at det netop er på betonarealet at vejnavnet så at sige ”forsvinder” - i hvert fald officielt.

Indtil 1973 bar *bele* strækningen fra Kamstrup til Roskilde navnet Kamstrupsti, men herefter får vejstrækningerne de fire navne som netop er blevet nævnt i det ovenstående. Betonfabrikkens egen adresse ændres også ved denne lejlighed. Tidligere var adressen Kamstrupsti nr. 63 for efter 1973 at hedde Havsteensvej nr. 34. Ændringerne af vejnavnet skete naturligt, idet man ofte oplevede en del forvirring omkring, hvor på Kamstrupsti en bestemt lokalitet befandt sig. I Roskilde Kommunes vedtagelser omkring denne sag er det bemærkelsesværdigt, at den Kamstrupsti-strækning, der går igennem Unicon-arealet, slet ikke bliver navngivet. Det blev på et tidspunkt foreslået at kalde denne strækning for Støberivej qua betonvarefabrikken, men dette blev ikke vedtaget. Således forsvinder Kamstrupsti officielt som vej på Uniconarealet, men på trods af dette har man på Uniconarealet altid opereret med Kamstrupsti, ikke længere som en firmaadresse, men som en betegnelse og som den absolut centrale trafikåre igennem arealet. Et stadig tilbagevendende fænomen hos de kontaktpersoner, som har været museet behjælpelig med undersøgelsen, har netop været, lad os sige ”ånden fra Kamstrupsti”.

Kamstrupsti har altid geografisk opdelt betongrunden i hhv. ØST og VEST. Disse geografiske betegnelser var almindelig sprogbrug blandt betonvarefabrikkens ansatte. Sagde man, at man arbejdede i VEST, var det ikke blot en retningsangivelse, men i lige så høj grad en information om - som vi senere skal erfare - hvilke varer man producerede sammen med hvem og hvordan. Idet der var en stærk tendens til, at produktionen i VEST foregik i sjak, hvorimod man i ØST arbejdede mere individuelt, kunne retningsangivelsen i nogle tilfælde også give svaret på, *hvorfor* man arbejdede netop dér. En medarbejders karakter/indstilling kunne således være afgørende for hans placering på området. Kamstrupsti betegner således dels noget rent fysisk, men også ”mentalt” har den haft en betydning.

Kamstrupstis funktion som genvej til Roskilde er stadig aktuel. Beboerne på den del af Maglelunden der løber nord-syd (tidligere Kamstrupsti), har den dag i dag stadig vejret til Kamstrupsti. Det indebærer, at de har nøgle til betonarelets syd- og nordporte, så de på cykel eller gåben kan benytte den historiske rute.

Kamstrupsti på Uniconarealet anno 2005. Foto Flemming G Rasmussen.

Jord- og betonindustrien ankommer til området

I en kontinuerlig periode fra omkring år 1900 til 2000 har Unicon-arealet i større eller mindre omfang været benyttet af jord- og beton-industrien.

Kortstudierne viser, at grusgravningen på arealet blev påbegyndt i årene lige efter år 1900. På et kort fra 1898 ses der stadig ingen tegn på industri på det senere betonareal, hvorimod grusgravning på nabogrunden ”Roskilde Ring-området” tydeligvis er i gang. På et senere kort, fra 1912, er der sket tydelige forandringer på Uniconarealet. Nu er der grusgravningsområder både i det nordvestlige og sydøstlige hjørne. Også Lille Maglegård er blevet bygget. Et kort fra 1953 viser, at begge de førnævnte grusudvindingssteder er vokset betragtelig, og en *fabrik* er nu indtegnet på kortet, beliggende øst for Kamstrupsti.

Det er således ud fra kortstudier uklart, præcist hvornår man kan tale om en egentlig fabriksproduktion på Uniconområdet. Med sikkerhed kan det dog siges, at Holbækfirmaet Hotaco i begyndelsen af 1940’erne (måske slutningen af 30’erne) grundlagde *Betonwarefabrikken Sjælland A/S* på området. I Dansk Tarifforenings Arkiv findes dokumenter

Udsnit af kort fra 1898, 1912 og 1953, der viser områdets udvikling. Først med grusgrav senere med fabrik. Copyright Kort- og Matrikelstyrelsen. G11-97.

tilbage til 1943, som på fornem vis - i en såkaldt Inspektionsberetning - gennemgår denne fabrik.²

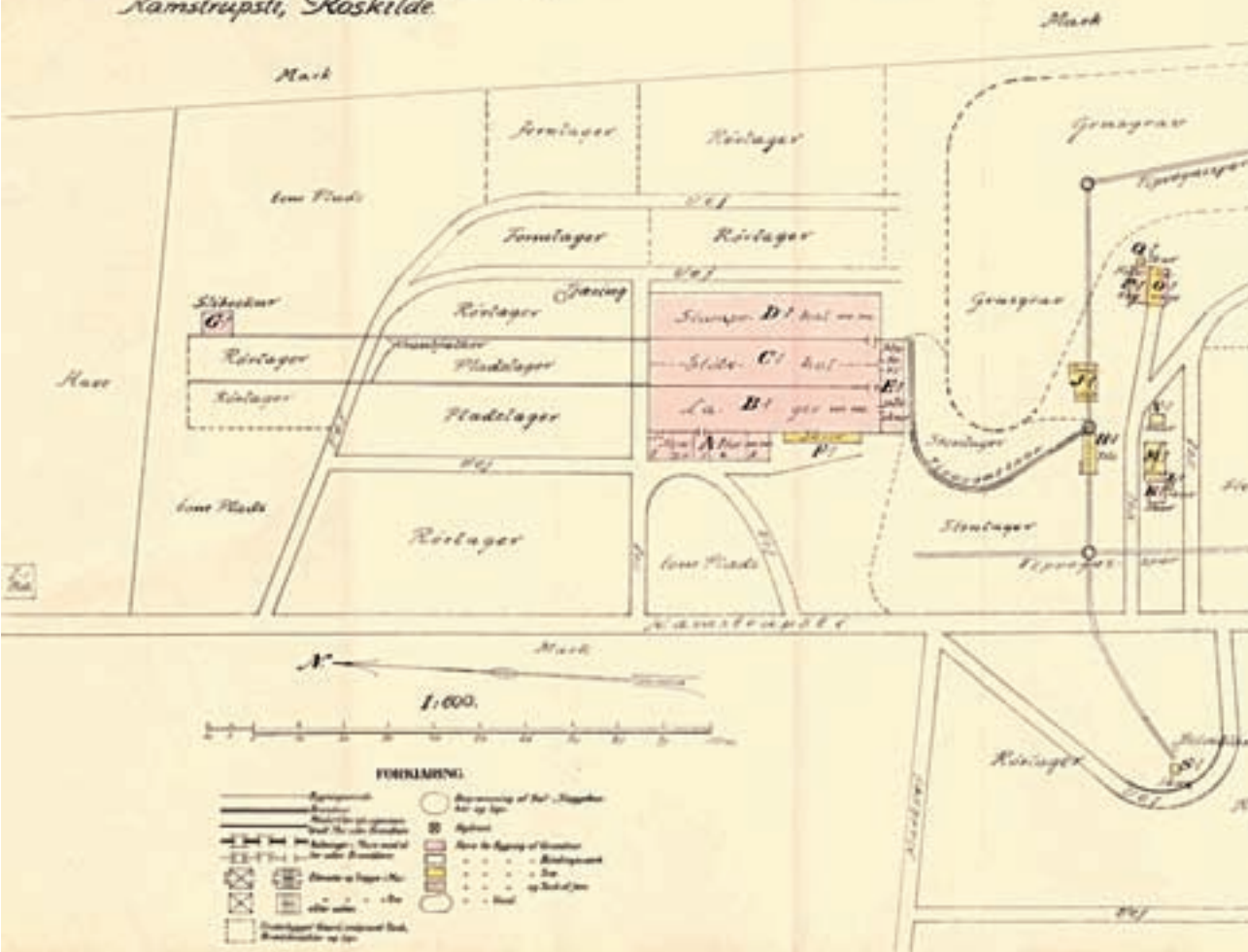
Beretningen indeholder dels en udførlig tegning over fabriksarealet, dels en skriftlig gennemgang af alle bygninger og deres anvendelse.

På kortet kan man se, at Betonvarefabrikken Sjælland er lokaliseret centralt på østsiden af Kamstrupsti. De centrale bygninger A-G (med undtagelse af F) er bygget i perioden 1940-1943. De resterende bygninger (på kortet primært benævnt som skure) noteres i materialet fra 1943 som værende mellem 15-20 år gamle. Hotaco har altså, som kortstudierne også viser, ikke været de første på arealet. Der har været en eller anden form for aktivitet, mest sandsynligt grusgravning, inden Hotaco købte området. En kilde placerer allerede i 1908 en skærfabrik på/nær Lille Maglegård, hvilket yderligere understøtter jord- og betonindustriens tidlige interesse for området. Meget tyder dog på, at firmaet Hotaco er det første som anlægger en egentlig betonvarefabrik på arealet.

Den nævnte inspektionsberetning fra 1943 beskriver selve *bedriften* på arealet, og det er en fortræffelig indføring i betonvareproduktionens univers:

Grusgravsmateriale føres af Tipvogne op i H, sorteres og gaar i 7 forskellige Siloer. De sorterede Materialer køres pr. Tipvogn til E, tippes ind i Bygningen og benyttes sammen med Cement i passende Blandingsforhold til Støbning af Rør til Rensningsanlæg,

Betonvarefabrikken »Sjælland«¹ A/S,
Kamstrupsti, Roskilde.

Betonvarefabrikken »Sjælland« 1943. Erhvervsarkivet.

alm. Kloakerør, Terrazzotrætter m.v. 30-40 Arbejdere. I G slibes Terrazzotrætterne. I D's nordlige Ende finder Haandbearbejdning af Træ Sted. Nord for D imprægneres Rør m.v. med Tjære.³

Så simpelt og alligevel snørklet var den tidlige betonvarefabrikation. Som sådan er den netop citerede proces i betonfabrikationen fortsat lige indtil i dag. Grundopskriften på beton er fundamentalt den samme

- grus, sten, cement og vand. Tekniske fremskridt og forskning har dog ændret arbejdsgangene på fabrikken og konstant udviklet nye betontyper.

På Betonvarefabrikken Sjælland producerede man altså trapper og rør, og man fornemmer en primitivitet, men samtidig også en pionerånd omkring produktionen. En tidligere medarbejder har til et medarbejderblad fortalt: *"Vi gravede også grus på "Sjælland". I begyndelsen foregik det med håndkraft. Der var tre mand i grusgraven, og de læssede hver 33 tipvogne, som de også med håndkraft skubbede hen til optrækket hvor en fjerde mand med et elektrisk spil hejsede dem op til sorterværket. Senere fik vi så et slæbeskovlspil sat op. Det kørte vi med i mange år, og det fungerede fint, selv om vi gravede 6-10 meter under grundvandspejlet, og vi gravede til der ikke var mere grus."*⁴

I 1947 købte københavnerfirmaet KH Beton Betonvarefabrikken Sjælland af Hotaco. KH Beton var reelt en del af FL Schmidt koncernen. Hotaco forblev dog i en årrække på arealet (som lejer) og fortsatte her en sideløbende asfaltproduktion, som firmaet stort set siden grundlæggelsen af Betonvarefabrikken Sjælland havde drevet på arealet. Dette asfaltkøgeri med tilhørende bygninger/skure lå i arealets sydlige del.

KH Beton producerede først og fremmest færdigblandet beton. Dog havde man på firmaets fabrik i København tillige en produktion af elementer (primært pæle og trapper), og denne ville man, med købet af Betonvarefabrikken Sjælland, udvide. KH Beton fortsatte således den produktion af trapper, rør samt fliser som Hotaco i sin tid opstartede på området. Grusudvinding til egen produktion var en selvfølge, og som sådan har stort set hele arealet på et eller andet tidspunkt været opgravet. Med samme hast som området blev gravet op, synes hullerne atter at være blevet fyldt. Flere haller ligger således i dag på "opfyldning". Opfyldningen bestod primært af beton og andet byggeaffald. At skabe lagerplads (hærdeplads) til de færdige betonprodukter var en lige så vigtig del af en betonfabrik som selve produktionen.

Det skal her yderligere tilføjes, at man på området i dag stadig kan se to af de omtalte grusgrave. En i det nordvestlige og en i det sydøstlige hjørne af arealet. Disse grave har i en periode fra 1959-1965 tillige været benyttet som kommunal losseplads.

Fabriksarealet som lagerplads, 1989. Foto privateje.

Fra omkring 1960 begyndte KH Beton for alvor på en større udvidelse af fabrikken. Indtil da var al produktion foregået på østsiden af Kamstrupsti, men i løbet af de følgende ca. 15 år opførtes nye haller vest for Kamstrupsti til nye og større produktioner og produkter. Rør og fliser blev stadig produceret i øst, mens trapper, elementer, pæle, og bloksten nu produceredes i de nye haller i vest.

I Inspektionsberetningerne fra 1969 og 1974 er medarbejderantallet oppe på ca. 250.

Betonproduktionen har gennem de ca. 60-70 år, den har fundet sted i området, gennemgået en udvikling mod større produktion, øget specialisering og højere grad af teknificering.

I 1987/88 fusionerede en række betonfirmaer - alle under FL Schmidts ejerskab - i det, vi i dag kender som Unicon. I 2004 solgte FL Schmidt Unicon til det italienske firma Cementir, og Unicon flyttede ud af området.

Hallerne og produktionen

Hele området er i dag rømmet. Alle haller er tømte for inventar, flere bygninger er allerede revet ned og alle siloer, som må betragtes som en

Unicongrunden. A: Hal 1,2,3 og 8 Rørfabrikken. B Hal 4 Flisefabrik. C: Hal 6,7 og 9 Trappe- og elementfabrik. D: Hal 10 og 11 Pælefabrik. E: Hal 12 Blokstenfabrik. F: Hal 13 Briketfabrik. G: Formlager. H: Udstillingshave. I: Laboratorium. J: Kontorer. K: Kantine. L: Smedier. Foto Roskilde Kommune.

betonfabriks vartegn, er taget ned og fjernet. At lave et øjebliksbillede af produktionen i hallerne er således umuligt, men en bygningsgennemgang og en beskrivelse af, hvad man engang producerede, vil i det følgende blive forsøgt.

Hele området dækker et areal på 27 ha og består i dag af 13 forskellige nedlagte (nogle nedrevne) produktionshaller. Hallerne er nummererede (1-13, hal 5 eksisterer ikke), og numrene afspejler desuden kronologien i

halbyggeriet. Udover produktionshallerne, er det vigtigt ikke at glemme de andre bygninger på området: laboratoriebygningen hvor ingeniørerne arbejdede med kontrol og innovationer, to administrationsbygninger, en kantine (bygget 1980) og to smedjer. På området (beliggende til højre for Kamstrupsti når man ankommer til området nord fra) anes der stadig rester af den Udstillingshave, betonvarefabrikken anlagde i 1984. Her kunne potentielle kunder, omgivet af buske, træer og planter, spadsere rundt og besigtige både belægningssten og afløbssystemer.

En kerne til forståelsen af arealet som betongrund og af selve betonfremstillingen er at se grunden og produktionen inddelt i tre væsensforskellige arbejdsområder.

Der har været tale om produktion af betonvarer (f.eks. fliser og rør), en produktion af fabriksbeton (færdigblandet beton som afhentes af rotérbiler), og endelig er der produktionen af betonelementer (f.eks. pæle, trapper og facadeelementer).

Hal 1, 2, 3, og 8 udgør rørfabrikken. Her er arnestedet i Betonvarefabrikken Sjølland. Her blev der produceret afløbsrør i alle størrelser. Rørhallerne er et eksempel på, hvordan produktionen afspejler sig i bygningerne. Efterhånden som produktionen blev udvidet tilføjes en ny hal langs med de(n) allerede eksisterende. Man har moduleret med hallerne alt afhængig af produktionen, således er flere af rørhallerne på et tidspunkt blevet forlænget mod syd. Hallerne er som nævnt tomme i dag, men man kan dog i gulvet stadig ane, hvor bl.a. de store forme har stået. Der er adgang på tværs i alle rørhallerne. Siloerne har stået langs sydgavlene. Grus, sten og cement er af diverse transportanordninger blevet ført op i blandingsmaskinen, hvor en blandemester har stået for de korrekte blandingsforhold, derefter er betonen via et skinnesystem i loftet blevet ført frem til støbeformene. De færdige rør blev via kran transporteret ud af hallernes nordgavle og lagt på lager.

Hal 4 lå nord for rørfabrikken og udgjorde flisefabrikken. Her producerede man fortovsfliser – i 1971 var produktionen oppe på 2400 stk. om dagen. Hallen er i dag nedrevet. Bag flisefabrikken lå den gamle smedje (i dag nedrevet).

Hal 6, 7 og 9 udgør trappe- og elementfabrikken. Hallerne ligger egentlig som hal 7, 6 og 9, når de ses fra syd. Hal 6 og 9 var trappehaller. Her producerede man mange forskellige trappetyper, f.eks. terrazzo-

Et kig ind i trappeproduktionen, 1997. Foto Flemming G. Rasmussen.

trapper. I hal 7 producerede man forskellige betonelementer, f.eks. facadeelementer og altanbrystninger.

I hal 10 og 11 producerede man piloteringspæle: ”Man laver en form, tildanner noget armering – d.v.s. fire stykker jern af pælens længde sammenholdt af bøjler, anbringer først armeringen og derefter noget beton i formen, og lader det hele ligge i belst fire uger, så er pælen klar til ramning. ... På ”Sjælland” har de udviklet en kæmpemæssig delvis automatisk støbemaskine, som på få minutter er i stand til at støbe to pæle i op til 18 m længde. Når de forlader maskinen efter dette korte tidsrum, skal de blot anbringes på et lager til hærkning.”⁵

Bag hal 10 og 11 lå jernlageret, armeringsjern. I begge bygningskomplekser bandt jernbindere jern til pæle og trappeproduktionen.

Ud fra alle disse haller, i gavlene mod øst, har der været store krananlæg, traverskraner. Disse er alle taget ned i dag. I jorden ser og fornemmer man dog stadig forskellige kranspor, skinner, samt konstruktionsrester af kranbanerne. Kranernes funktion var naturligvis at løfte og flytte produkterne ud af hallerne og ud på lageret.

Hal 12 er blokstensfabrikken, bygget 1971. Her producerede man alt andet end fliser, f.eks. kantsten og belægningssten. Her fremstillede man bl.a. belægningsstenen ”Fisken”, der på fornem vis opfyldte tidens krav om æstetik og funktionalitet.

Hal 13 er briketfabrikken, bygget 1980 (i dag revet ned). Briket-fabrikken kom oprindeligt i stand i et samarbejde mellem KH Beton og Rockwool A/S. Briketterne (en slags betonsten) bestod af rockwoolaffald og rockwool stenmateriale, som på Unicon blev mixet med cement og støbt ud til briketter. På Rockwool smeltede man briketterne som herefter blev til isoleringsmateriale.

Sluttelig ligger formlageret lige vest for hal 12. Her opbevarede man støbeformene. Tidligere var bygningen en Lecafabrik med produktion af Leca-varer - blokke og mursten.

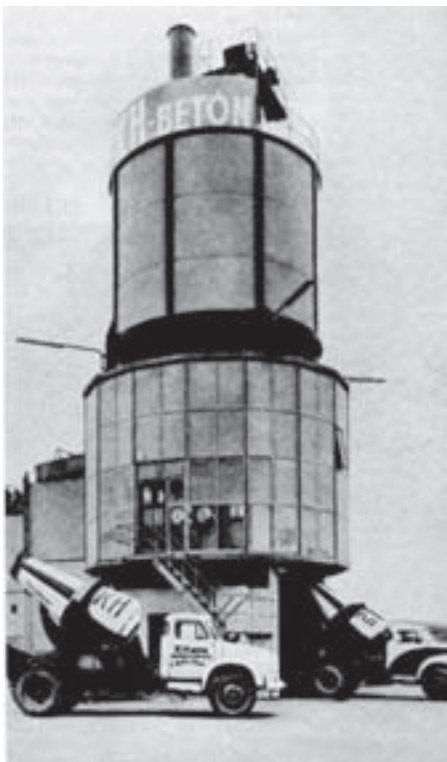
Grundlæggende virkede betonfabrikken konstant omstillingsparat, ja nærmest adræt. Derfor er det vigtigt at forstå, at den ovenstående hal-gennemgang ikke skal tages alt for bogstaveligt. Har konjunkturerne for et produkt til en given tid vist sig gunstige, har man udvidet produktionen, udbygget og/eller opført en ny hal. Faldt interessen igen for produktet, omstillede man produktionsapparatet efter de nye krav og nye varer. Man har produceret alt lige fra blomsterkrukker og belægningssten til enorme rør og meterlange piloteringspæle.

Betonvarerne blev produceret øst for Kamstrupsti, elementerne vest for Kamstrupsti og pladsens mangeårige vartegn - siloen til fabriksbeton, opført i 1962 - stod syd for rørhallerne. Produktionen af fabriksbeton ophørte i begyndelsen af 1980'erne, og siloen er i dag revet ned.

Afslutning

Med lukningen af Unicon i Roskilde er byen blevet en driftig virksomhed mindre. Det var en virksomhed, som startede i det små, men som hurtigt voksede sig stor. Området var engang marker, og senere, i jagten efter grus, blev det gravet godt og grundigt igennem. Det er et område, der har brødfødt mange. Først med korn senere via akkordlønninger.

I dag skal området være den nye Sønderport til Roskilde by. Man kan kun håbe, at Uniconområdet renoveres på en måde, der ikke helt overser dets historik.

*Fabriksbetonsiloen opført 1962.
Rotérbilerne/ betonkanonerne hentede
den færdigblandede beton og bragte den
videre ud til kunderne. KH Beton, De
danske Betonfabrikker.*

I disse år tales der meget om behovet for en historisk forståelse og forankring. Men der tænkes i den sammenhæng nok sjældent på "usexede" ting som betonindustri. *Men den er også en del af historien.* Roskildefabrikken har ikke leveret betonelementer til prestigeprojekter som Operahuset i København eller pylonerne på Storebæltsbroen; men rundt om i landet er der synlige levn fra fabrikken. Søjlerne i Rigshospitalets forhal og trapper og dæk i højhusene på Bellahøj kommer alle fra Uniconarealet. Og når du fremover sætter din fod på en terrazzotrappe et eller andet sted i landet, så send en tanke til ingeniørerne, blandemestrene, jernbinderne, betonstøberne og kranførerne i Roskilde, for det er herfra trappen kommer – vest for Kamstrupsti. Det er kulturhistorie.

Arkitekt Louis Weisdorf stod bag designet af »Fisken«. Roskilde Tidende, 16. november 1974.

Der kan kun opfordres til, at en fremtidig udvikling af Unicon-arealet sker med sans og respekt for områdets historie.

Kamstrupsti binder om noget fortid og nutid sammen. Det er en sti med sin helt egen historie, og måske kan man en dag atter sammenkoble de små stykker vej som oprindeligt hører sammen.

Kulturhistorisk synes det også vigtigt i en eller anden form at opretholde erindringen om jord- og betonindustrien i området. Dette kunne fint gennemføres ved f.eks. at bevare nogle af bygningerne.

Området ligger i dag i et bymæssigt følsomt og centralt område. Unicon-arealet ligger ikke, som det reelt gjorde tidligere, uden for byen.

Området betragtes af kommunen som væsentligt for Roskilde midtbys fremtidige udvikling. Og der gøres mange overvejelser om den fremtidige udnyttelse: Bolig, erhverv, kultur, uddannelsesinstitutioner. For at skabe en sammenhængende plan for området, og for at understrege betydningen af beliggenheden og mulighederne for området, vil Roskilde Kommune udskrive en arkitektkonkurrence for hele området, og et vinderprojekt skal efter planen udpeges sommeren 2006.

Litteratur og henvisninger:

Dansk Tarifforenings arkiv. Sagsnr. 6498. Erhvervsarkivet, Århus.

Roskilde Lokalhistoriske Arkiv

Museumssag 2319 (Uniconarealet). Roskilde Museum, 2005

KH NYT. 1971-1986. KH Beton A/S, Kbh.

Trap, J.P. *Statistisk-topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark*. 1.udg., 1858-1860

Den Store Danske Encyklopædi. Danmarks Nationalleksikon. Kbh., 1994-2002

NOTER:

1. Roskilde Museum vil gerne takke alle de personer, der med stort og småt har medvirket til undersøgelsen. Tak til nuværende og tidligere medarbejdere på Unicon der velvilligt har deltaget i interviews. Ligeledes en stor tak til de personer der har indleveret genstande, foto- og arkivalisk materiale. Alle har udvist stor interesse, hjælpsomhed og tålmodighed og har således medvirket til at gøre undersøgelsen til en realitet.
2. Dansk Tarifforenings arkiv. Sagsnr. 6498: Inspektionsberetning fra 1943. Erhvervsarkivet, Århus.
3. Dansk Tarifforenings arkiv. Sagsnr. 6498: Inspektionsberetning fra 1943. Erhvervsarkivet, Århus.
4. Erindringer fortalt af Hjalmar Olsen. I *KH-NYT*, nr. 2 (april 1980), p. 7.
5. *KH NYT*, nr. 5 (august 1974), p. 5.